

ВІДГУК

**офіційного опонента, кандидата юридичних наук, доцента
Рошиної Інни Олександрівни на дисертацію Возної Тетяни Олександрівни
на тему: «Кримінальна відповідальність за умисне знищення або
пошкодження майна журналіста» на здобуття ступеня доктора філософії з
галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Оцінка актуальності теми дослідження. Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю забезпечення належної кримінально-правової охорони законної професійної діяльності журналістів, їх прав та свобод в Україні. Очевидно, що однією з ключових ознак суверенної, правової, демократичної держави, у якій розвинене громадянське суспільство є свобода слова, вільна та незалежна журналістика. Захист професійних прав журналістів, свобода вираження поглядів, а також відкритий доступ до публічної інформації у кожній демократичній, правовій державі постійно вдосконалюють у зв'язку зі змінами суспільних відносин. Україна, яка є суверенною, незалежною, демократичною, соціальною та правовою державою, гарантує свободу слова та вільне вираження власних поглядів. Однак законодавча база щодо захисту прав журналістів та їхньої професійної діяльності не відповідає потребам сучасності. У нашій державі захист журналістів урегульовує Закон України «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста», якому вже понад 25 років. І хоча він зазнає істотних змін, відповідальність за посягання на журналіста була встановлена лише 2015 року Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій законної професійної діяльності журналістів».

Одним із поширених суспільно небезпечних посягань, пов'язаних із професійною діяльністю журналіста, є умисне знищення або пошкодження його майна. Згідно зі статистичними даними Офісу Генерального прокурора, кількісні показники зареєстрованих кримінальних правопорушень, передбачених ст. 347-1 КК України, протягом останніх років демонструють чітко виражену негативну тенденцію (якщо за 2015 рік зареєстровано чотири такі кримінальні правопорушення, то за 2016-й – 4, 2017-й – 8, 2018-й – 6; 2019-й – 3, 2020-й – 3, 2021-й – 7, 2022-й – 1, 2023-й – 1, 2024-й – 0, за січень–березень 2025-го – 1)¹. Це зумовлено наявними конструктивними недоліками норм, які передбачені ст. 347-1 КК України, їх не відповідність у повній мірі вимогам законодавчої техніки. Передбачені у цій статті суспільно-небезпечні діяння, не у повній мірі відповідають принципам криміналізації, прослідковується чітка їх неузгодженість з іншими суміжними статтями

¹ Статистика. Офіс Генерального прокурора : [сайт]. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/1stat>.

Особливої частини КК України, що призводить до відповідних складнощів під час кваліфікації відповідних діянь, створюючи передумови для тиску на відповідні органи при реалізації охорони законної професійної діяльності журналістів, їх прав та свобод в Україні.

У доктрині кримінального права є праці, присвячені окремим питанням кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста. Водночас зазначена проблематика є недостатньо дослідженою, зокрема, на відміну від інших кримінальних правопорушень проти законної професійної діяльності журналістів, їх прав та свобод в Україні, на сьогодні відсутнє комплексне монографічне дослідження, присвячене кримінальній відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста. Зазначене вище обумовлює безсумнівну актуальність теми дослідження Тетяни Возної, яке є першим в Україні комплексним монографічним дослідженням, спрямованим на вирішення питань кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста як за національним законодавством, а також вивчення, аналізу позитивного досвіду кримінально-правової охорони законної професійної діяльності журналістів, їх прав та свобод в Україні.

Актуальність заявленої тематики підкреслюється також виконанням дисертаційного дослідження з тематики, яка відповідає Переліку перспективних напрямів кандидатських та докторських дисертацій за юридичними спеціальностями (рішення Президії Національної академії правових наук України від 18 жовтня 2013 року № 86/11); Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки (постанова загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року № 12-22); Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 21 грудня 2020 року, протокол № 23).

Теоретико-методологічна основа дослідження достатньо ґрунтовна і всебічна. Автор не лише наводить, але й критично переосмислює наявний у вітчизняній доктрині кримінального права доробок з проблем кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста, формулює авторське бачення щодо вирішення проблемних питань.

Правильне визначення об'єкта дослідження, формулювання на цій підставі взаємопов'язаних та взаємообумовлених завдань, спрямованих на досягнення мети дослідження, дало можливість дисертантці розкрити заявлену проблему загалом повно та всебічно. Положення роботи викладені логічно та послідовно.

Ознайомлення з дисертацією дає підстави для певної загальної оцінки роботи. За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю і достовірністю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, які повністю відповідають темі дисертації, повнотою їх викладення в опублікованих дисертанткою наукових працях, а також за оформленням дисертація відповідає

спеціальності 081 «Право» та вимогам, які встановлені в п.п. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінами внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502 та від 03 травня 2024 року № 507.

Оцінка наукової обґрунтованості положень, висновків та рекомендацій, що містяться у дисертації, та оволодіння здобувачкою методологією наукової діяльності. Отримання обґрунтованих та аргументованих висновків дисертантка досягла за рахунок вдалої постановки проблем, використання відповідних до досліджуваної проблематики загальнонаукових і спеціально наукових методів.

Зокрема, під час дослідження було використано у взаємозв'язку такі методи: історико-правовий – для дослідження генези кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста (підрозділ 1.2); статистичний – під час аналізу статистичних даних Офісу Генерального прокурора в період з 2015 до 2025 року (розділи 2, 3); догматичний (логіко-юридичний) метод – для аналізу побудови норм, які передбачені в ст. 347-1 КК України, на предмет дотримання правил юридичної техніки їх конструювання (усі розділи); діалектичний – дав змогу дослідити аспекти кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста шляхом вивчення розвитку наукових положень, їх суперечностей та єдності (усі розділи); соціологічний – під час анкетування працівників правоохоронних органів і вивчення думки респондентів з приводу проблемних питань кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста, а також запропонованих змін і доповнень до КК України з окресленої проблематики (розділи 2, 3); системно-структурного аналізу – у сукупності з догматичним (логіко-юридичним) методом під час дослідження ст. 347-1 КК України, шляхом з'ясування його ознак, їх взаємозв'язку та взаємозалежності (підрозділи 1.3, 2.1–2.4, 3.2); порівняльно-правовий – під час аналізу зарубіжного кримінального законодавства та його порівняння з національним кримінальним законом щодо встановлення відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста (підрозділи 1.3, 3.2); аналізу – під час розроблення авторських наукових позицій, тлумачення понять, що стосуються предмета й тематики дослідження (усі розділи); синтезу – для вивчення ознак складу та правил кваліфікації умисного знищення або пошкодження майна журналіста (усі розділи); дедукції – під час визначення ознак диференціації кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста (усі розділи); індукції – для формулювання висновків дисертаційного дослідження (усі розділи); моделювання – під час розроблення пропозицій з удосконалення ст. 347-1 КК України (усі розділи).

Дисертанткою правильно сформульовано мету дослідження. Зокрема, метою дисертаційної роботи є дослідження питань кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста, за результатами якого буде сформовано пропозиції щодо внесення змін до кримінального законодавства, а також практики його застосування.

Відповідно до поставленої мети дисертанткою сформульовано такі завдання дослідження: вивчити сучасний стан наукового розроблення кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста; висвітлити етапи історичного розвитку кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста за національним законодавством; здійснити порівняльно-правовий аналіз зарубіжного та національного досвіду встановлення кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста; визначити зміст родового, видового та безпосереднього об'єктів кримінального правопорушення, передбаченого ст. 347-1 КК України; окреслити ознаки об'єктивної сторони умисного знищення або пошкодження майна журналіста; охарактеризувати ознаки суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 347-1 КК України; з'ясувати особливості суб'єктивної сторони досліджуваного складу кримінального правопорушення; виокремити особливості кваліфікації умисного знищення або пошкодження майна журналіста; розглянути систему покарань за умисне знищення або пошкодження майна журналіста, на підставі чого сформулювати пропозиції щодо змінення санкції досліджуваного кримінального правопорушення; сформулювати пропозиції з удосконалення кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста.

Аналіз виконаної дослідницької праці дає підстави стверджувати що заявлені завдання успішно виконані, а мета дисертації досягнута.

Належними є законодавча та доктринальна база дослідження кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджена якісним аналізом наявних з цієї проблематики у доктрині кримінального права літературних джерел.

Про обґрунтованість наукових висновків свідчить і належна емпірична база дослідження, яку становлять результати анкетування 300 працівників слідчих підрозділів Національної поліції України в м. Києві та восьми областях стосовно питань кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста; статистичні дані щодо кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень, передбачених ст. 347-1 КК України, за 2015–2025 роки.

Оцінка новизни представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачкою досліджень та рівня виконання поставленого наукового завдання. Дисертаційне дослідження є першим в Україні комплексним монографічним дослідженням

проблем кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста.

Результати дисертаційного дослідження, сформульовані у вступі та висновках дисертації, мають важливе теоретичне та практичне значення, містять наукову новизну та пропозиції щодо удосконалення і застосування законодавства.

Серед результатів дисертаційного дослідження, які визначають його новизну. Заслугують на підтримку й визнання елементами наукової новизни дослідження висновки і положення, обґрунтовані вперше в дисертації. Так, дисертантом визначено, що родовим об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 347-1 КК України є суспільні відносини, що забезпечують громадянські (особисті), політичні, соціальні, економічні та культурні права та свободи людини і громадянина, і на основі цього, ураховуючи принцип структурності, запропоновано розмістити норму, передбачену ст. 347-1 КК України у V розділ Особливої частини КК України.

Про внесок автора у розвиток кримінального права свідчить і обґрунтована конкретизація структури суспільних відносин основного безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 347-1 КК України, яка містить у собі: учасників (суб'єктів) відносин (з одного боку – журналіст, його майно, а з другого боку – це будь-яка фізична особа, держава, суспільство, юридична особа, що вступає у суспільні відносини з журналістом з приводу його законної діяльності); предмет відносин (забезпечення кримінально-правової охорони встановленого порядку здійснення законної професійної діяльності журналіста); соціальний зв'язок (з одного боку – журналіст, що здійснює законну професійну діяльність, з другого боку – інші учасники суспільних відносин зобов'язані не порушувати цей установлений порядок здійснення законної професійної діяльності журналіста).

Так само вперше аргументовано, що видовим об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 347-1 КК України, є суспільні відносини, що забезпечують безпеку законної професійної діяльності журналіста, аргументовано, що додатковим обов'язковим об'єктом цього кримінального правопорушення є право власності журналіста або його близьких родичів, а його додатковим факультативним об'єктом може бути встановлений порядок виконання службовими особами своїх повноважень або у випадку заподіяння журналісту, його близьким родичам чи членам сім'ї смерті через необережність – життя цих осіб.

Практичний інтерес представляє висловлена пропозиція про відсутність малозначності діяння в разі умисного знищення або пошкодження майна журналіста, якщо це не спричинило шкоду у великому розмірі;

Авторкою науково доведено необхідність встановити кримінальну відповідальність за умисне знищення або пошкодження майна журналіста, що вчинено повторно або за попередньою змовою групою осіб або організованою групою.

Окремі положення були дисертантом *удосконалені*, а саме: положення, що знищення майна, що належить журналісту, його близькими родичами або членам сім'ї – це суспільно небезпечна дія, яка полягає в протиправному впливі на майно, що належить журналісту, його близьким родичам чи членам сім'ї, з метою припинення його фізичного існування, унаслідок якого він цілком втрачає свої споживчі властивості, економічну цінність, що унеможливорює його використання за призначенням, таке майно не може бути відновлено взагалі; положення, що пошкодження майна, що належить журналісту, його близьким родичам або членам сім'ї, – це суспільно небезпечна дія, яка полягає в протиправному впливі на майно, що належить журналісту, його близьким родичам чи членам сім'ї, з метою погіршення його якості, унаслідок якого воно частково, не в повному обсязі, втрачає свої споживчі властивості, економічну цінність, істотно обмежується можливість його використання за призначенням, однак майно, що належить журналісту, його близьким родичам або членам сім'ї, може бути відновлено та знов набути частково або тимчасово втрачених корисних якостей для використання його за функціональним призначенням; наукову позицію, згідно з якою для встановлення причинно-наслідкового зв'язку під час кваліфікації дій винного за ст. 347-1 КК України слід встановити, що: 1) неможливість експлуатації майна, що належить журналісту, його близьким родичам чи членам сім'ї настала після вчинення його знищення або пошкодження; 2) знищення або пошкодження майна, що належить журналісту, його близьким родичам чи членам сім'ї стало тією умовою, без якої неможливість його експлуатації не відбулася або відбулася б в інший час та за інших умов; 3) неможливість експлуатації майна, що належить журналісту, його близьким родичам чи членам сім'ї має логічно випливати з розвитку умисного знищення або пошкодження його, а не бути результатом втручання інших людей або природних факторів. А для кваліфікованого складу додатково слід встановити, що спричинена неможливість експлуатації майна, що належить журналісту, його близьким родичам або членам сім'ї стала відповідною передумовою спричинення загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків (з огляду на запропоновані зміни – заподіяння шкоди у великому чи особливо великому розмірі).

Водночас наукова новизна отриманих результатів убачається і в положеннях, що *набули подальшого розвитку*. Серед представлених заслуговують на увагу такі: обґрунтування пропозиції стосовно нормативного визначення поняття «журналіст» – це фізична особа, яка професійно, систематично та законно здійснює діяльність, пов'язану із збиранням, одержанням, створенням, підготовкою, поширенням, зберіганням або іншим використанням інформації на невизначене коло осіб через будь-які засоби масової інформації; твердження, згідно з яким умисне знищення або пошкодження майна, що належить журналісту, його близьким родичам або членам сім'ї, у зв'язку з здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності, вчиняють лише активною поведінкою особи, тобто воно має у форму дії; положення щодо необхідності доповнення ст. 347-1 КК України

вказівкою на такі кваліфікуючі обставини, як заподіяння шкоди у великому розмірі та в особливо великому розмірі, шляхом доповнення статті приміткою в такій редакції: «1. У цій статті майнова шкода визнається заподіяною у великому розмірі, якщо її розмір у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. 2. У цій статті майнова шкода визнається заподіяною в особливо великому розмірі, якщо її розмір у шістьсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян»; наукова позиція, згідно з якою необхідно передбачити відповідальність за умисне знищення або пошкодження майна, що належить журналісту, його близьким родичам або членам сім'ї, у зв'язку з здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності, вчинені шляхом підпалу, вибуху або іншим загально-небезпечним способом, або такі, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки (або що заподіяли майнову шкоду в особливо великих розмірах – з огляду на запропоновані зміни), з 14-ти років.

Дисертаційне дослідження містить низку й інших цікавих та аргументованих положень, пропозицій і рекомендацій.

Основні положення, висновки та рекомендації, що сформульовані Тетяною Возною у дисертації, в тому числі й ті, що віднесені нею до наукової новизни в частині «удосконалено» та «дістали подальшого розвитку», також мають достатній рівень обґрунтованості.

Теоретична та практична значущість результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що ці результати можуть бути використані у:

– *законотворчій сфері* – під час розроблення (опрацювання) законопроектів про внесення змін і доповнень до КК України в частині кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста (лист Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності від 05 жовтня 2022 року № 04-27/12-2022/169010);

– *практичній діяльності* – для правильної реалізації кримінального законодавства України в частині кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста (акт Головного слідчого управління НПУ України від 05 жовтня 2022 року);

– *освітньому процесі* – під час викладання та вивчення навчальних дисциплін «Кримінальне право. Загальна частина», «Кримінальне право. Особлива частина», «Кримінально-правова кваліфікація», «Кваліфікація окремих видів кримінальних правопорушень», «Актуальні проблеми застосування кримінального законодавства», «Кримінальне право: доктринальні та практичні проблеми» (акт Національної академії внутрішніх справ від 16 травня 2025 року);

– *науково-дослідній діяльності* – для подальшого розроблення наукових положень щодо проблемних питань кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста (акт Національної академії внутрішніх справ від 16 травня 2025 року).

Отже, результати наукового дослідження дисертантки можуть бути використані при вирішенні широкого кола питань наукового, правозастосовного та навчально-виховного характеру і саме в цьому полягає їх теоретична та практична значущість.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Положення дисертаційного дослідження викладені логічно, послідовно, відповідно до плану, структура якого дає змогу повно, комплексно та системно дослідити проблематику кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста.

Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, до яких входять семи підрозділів, висновків, списку використаних джерел та шести додатків.

У розділі 1 розглянуто теоретичні, методологічні та правові засади дослідження кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста. Зокрема, проаналізовано існуючі в науці кримінального права погляди щодо соціальної зумовленості установа кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста, інші проблемні питання кримінальної відповідальності за відповідні діяння. Авторка виокремила наступний напрямок наукових досліджень з урахуванням неконкретизованості та невизначеності змісту ст. 347-1 КК України, побудови цієї норми із порушенням вимог законодавчої техніки, принципів кримінального права. Також дисертантка сформулювала методологію (сукупність методів) наукового дослідження проблем кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста.

Також у першому розділі розглянуто історичні передумови установа кримінальному законі України відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста, проаналізовано кримінальне законодавство зарубіжних країн про відповідальність за подібні діяння. На основі досвіду правової регламентації подібних діянь за кримінальним законодавством окремих зарубіжних держав дисертантка сформулювала пропозиції щодо формулювання диспозиції, санкції норми, передбаченої ст. 347-1 КК України.

Розділ 2 – «Об'єктивні та суб'єктивні ознаки умисного знищення або пошкодження майна журналіста» присвячено дослідженню ознак складів кримінальних правопорушень, передбачених ст. 347-1 КК України. Для характеристики об'єктів досліджуваного складу кримінального правопорушення дисертантка обрала «чотириступеневу» класифікацію, яка передбачає загальний, родовий, видовий та безпосередній об'єкти складів кримінальних правопорушень. З'ясування причиново-наслідкового зв'язку під час умисного знищення або пошкодження майна журналіста передбачає встановлення таких умов: 1) неможливість використання майна журналіста не може бути результатом техногенних катастроф чи природних факторів або дій

інших людей, а є наслідком умисного знищення або пошкодження;
2) неможливість його використання настала після знищення або пошкодження;
3) неможливість використання майна повинна бути результатом його знищення або пошкодження.

Якщо ж буде доведено факт умисного знищення чи пошкодження майна, яке належить журналісту, його близьким родичам або членам сім'ї, водночас буде з'ясовано, що загибель людей чи настання інших серйозних наслідків трапилися внаслідок дії інших факторів (втручання сторонніх осіб, стихійні лиха, зношення відповідних об'єктів тощо), то в такому разі причинового зв'язку не буде. Додатково для кваліфікованого складу кримінального правопорушення необхідно встановити, що неможливість експлуатації майна журналіста, його близьких родичів або членів сім'ї стала передумовою, що зумовила загибель людей або настання інших тяжких наслідків. Також досліджено ознаки суб'єкта, суб'єктивної сторони зазначеного складу кримінального правопорушення.

Розділ 3 – «Особливості кваліфікації умисного знищення або пошкодження майна журналіста і покарання за це діяння» присвячено розгляду проблемних питань кваліфікації цього кримінального правопорушення, зокрема, щодо співвідношення норм, передбачених ст. 194-1, 270-1, 277, 292, 360 КК України, відмежування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 347-1 КК України, від порушень, які тягнуть за собою дисциплінарну відповідальність. Також розглянуто проблемні питання, які стосуються конструювання санкції у ст. 347-1 КК України. Закінчується робота аргументованими висновками. За результатами проведеного дослідження дисертантка сформулювала проєкт (нову редакцію) статті 347-1 КК України.

Відтак, план, структура роботи дають змогу повно, послідовно та логічно викласти положення роботи.

Необхідним критерієм оцінки проведеної дисертантом роботи є апробація результатів наукового дослідження. Основні положення, висновки та пропозиції дисертації були оприлюднені на: міжвідомчій науково-практичній конференції «Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі» (Київ, 11 серпня 2022 року); XII Всеукраїнській науково-теоретичній конференції, присвяченій пам'яті проф. П. П. Михайленка «Актуальні проблеми кримінального права» (Київ, 30 листопада 2022 року); міжвідомчій науково-практичній конференції «Актуальні питання та перспективи використання оперативно-розшукових засобів у розкритті злочинів в умовах воєнного стану» (Київ, 30 березня 2023 року); міжвідомчій науково-практичній конференції «Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку» (Київ, 28 квітня 2023 року); XII Всеукраїнській науково-теоретичній конференції, присвяченій пам'яті проф. П. П. Михайленка «Актуальні проблеми кримінального права» (Київ, 23 листопада 2023 року); міжвідомчому науково-практичному круглому столі «Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення» (Київ, 2 листопада 2023 року).

Оформлення дослідження відповідає встановленим вимогам. Робота виконана грамотною українською мовою, хоча і не без описок.

Ознайомлення із представленою дисертацією Возної Тетяни Олександрівни на тему: «Кримінальна відповідальність за умисне знищення або пошкодження майна журналіста» свідчить, що в ній містяться результати проведених автором досліджень та отримані ним нові науково обґрунтовані результати, які у сукупності розв'язують наукове завдання дослідження: комплексно досліджено питання кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста, на цій основі сформульовано пропозиції до законодавства, а також рекомендації до практики застосування положень досліджуваного кримінального правопорушення.

Порушень академічної доброчесності опонентом не виявлено.

Вказані вище позитивні моменти дисертації не виключають наявності у дослідженні **положень і пропозицій, які або викликають зауваження** або ж вимагають додаткової аргументації. Серед таких положень роботи можна виділити ті, які повинні стати предметом обговорення на захисті:

1. Емпіричну базу дослідження становлять результати анкетування 300 працівників слідчих підрозділів Національної поліції України в м. Києві та восьми областях стосовно питань кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста; статистичні дані щодо кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень, передбачених ст. 347-1 КК України, за 2015–2025 роки.

Однак, авторка не наводить загальноприйнятого переліку відомостей щодо такого роду соціологічних досліджень. Йдеться про вказівку щодо репрезентативності або не репрезентативності вибірки, часу, регіону (регіонів), в якому проводилось дослідження. Водночас, бажано було б посилити таку емпіричну базу дослідження опитуванням самих журналістів чи представників спілок журналістів (наприклад, Національна спілка журналістів України).

2. У підрозділі 1.3 «Кримінальне законодавство зарубіжних держав про відповідальність за умисне знищення або пошкодження майна журналіста» авторка зазначає, що «Підґрунтям для проведення окресленого компаративного дослідження є виявлення ключових переваг конструювання норм, що стосуються кримінально-правового захисту професійної діяльності журналістів, встановлення кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих ознак конкретних складів кримінальних правопорушень, визначення оптимального розміщення спеціальної норми в системі норм Особливої частини КК інших держав (для окреслення кола суспільних відносин (об'єктів кримінально-правової охорони), з якими законодавці зарубіжжя асоціюють його охорону). Це дасть змогу окреслити коректні напрями гармонізації національного законодавства щодо охорони зазначеної діяльності зі світовими стандартами, але обов'язково враховуючи правову сім'ю та українські реалії». Попри зазначене, авторка не вказала, які конкретно положення із зарубіжних кримінальних законів можна запозичити та імплементувати у національне.

3. У вступі в категорії «дістало подальший розвиток», а також в підрозділі 2.1. дисертації авторка зазначає, що «журналіст» – це фізична особа, яка професійно, систематично та законно здійснює діяльність, пов'язану із збиранням, одержанням, створенням, підготовкою, поширенням, зберіганням або іншим використанням інформації на невизначене коло осіб через будь-які засоби масової інформації», а також окреслює ознаки журналіста.

Однак, відповідно до Закону України «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста», журналіст – це творчий працівник суб'єкта у сфері медіа, який професійно збирає, одержує, створює, редагує, поширює і забезпечує підготовку інформації для медіа. Статус журналіста підтверджується документом, виданим суб'єктом у сфері медіа, професійною чи творчою спілкою журналістів. Документ, що підтверджує статус журналіста, має містити найменування та вид медіа, його ідентифікатор у Реєстрі суб'єктів у сфері медіа або найменування професійної чи творчої спілки, фото, прізвище, ім'я та по батькові журналіста, номер документа, дату видачі і строк його дії, підпис особи, яка видала документ.

На нашу думку, доцільно було узгодити визначення цих понять (врахувати зміни у законодавстві з огляду на Закон України «Про медіа»), а також ознаки журналіста та відповідних документів, що підтверджують їх професію.

4. У підрозділі 3.2 дисертації авторка зазначає, що «науково обґрунтовано, що, урахувавши запропоновані зміни до диспозицій ст. 347-1 КК України, санкції слід викласти в такій редакції: 1 – «карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або пробачійним наглядом на строк до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк, або позбавленням волі на строк до трьох років»; 2 – «караються штрафом від однієї тисячі до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк»; 3 – «караються позбавленням волі на строк від п'яти до п'ятнадцяти років»; 4 – «караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років»». Хоча авторка і стверджує, що «такі види й розміри покарань цілком відповідають суспільній небезпечності діяння, основним принципам і меті покарання», проте в тексті дисертації не обґрунтовується вибір саме таких видів і розмірів покарань за досліджуване діяння. Найбільшої критики зазнають запропоновані санкції ч. 3 і 4, оскільки максимальна межа покарання у виді позбавлення волі однакова, хоча діяння, що спричинило загибель людей (запропонована редакція ч. 3), на нашу думку, має більшу суспільну небезпеку, ніж діяння, що вчинене організованою групою (запропонована редакція ч. 4).

Разом із тим, варто відзначити, що характер наведених міркувань щодо окремих положень дисертації не виключає можливості спростування аргументів опонента під час захисту та в цілому не знижує наукової цінності представленого на захист дослідження.

Повнота викладу положень дослідження в опублікованих працях. Основні положення дисертації викладено у 11 наукових працях: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 6 тез доповідей на науково-практичних і науково-теоретичних конференціях і засіданнях круглого столу.

Відсутність конфлікту інтересів. Офіційний опонент не має реального чи потенційного конфлікту інтересів щодо здобувачки та/або її наукового керівника.

Загальний висновок: на підставі викладеного вище вважаю, що подана дисертація Возної Тетяни Олександрівни «Кримінальна відповідальність за умисне знищення або пошкодження майна журналіста» є самостійною, завершеною роботою, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для науки кримінального права, а саме – комплексно досліджено питання кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна журналіста, сформульовано на цій основі обґрунтовані рекомендації та пропозиції щодо удосконалення кримінального законодавства та практики його застосування.

Рецензована робота відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2019 року № 283); а також наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 щодо оформлення дисертації, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 зі змінами внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502 та від 03 травня 2024 року № 507), а авторка дисертації Возна Тетяна Олександрівна за підсумками захисту заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Офіційний опонент:
професор кафедри
публічного та міжнародного права,
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана,
кандидат юридичних наук, доцент

Інна РОЩИНА

Підпис *Рощино І.*

ЗАСВІДЧУЮ

Во, Начальник відділу кадрів
 Київський національний
 економічний університет
 імені Вадима Гетьмана

Інна Рощина

« » 20 р.